

se závislým na splnění povinností spojených s oněmi oprávněními, nena-bude-li se však oprávnění těchto, pomíjejí všechna práva odtud odvozená; dále plyne, že sluší považovati za neoprávněné provozování hor, které nepodniká se na základě těchto zákonitě nabytých a u úřadu horního re-gistrovaných oprávnění.

6. Knihy kutací a výtahy z nich jsou listinami veřejnými.

Právo lapačské.

I. P o j e m.

Právo lapačské jest soujem ustanovení, kterými se na základě zvláštních zákonů, státních smluv nebo mezinárodních pravidel (norem) upravuje zajetí nepřátelského statku na moři, tedy lodí i nákladu se strany válčícího státu. V tomto smyslu jest právo lapačské objektivním na rozdíl od subjektivního práva lapačského, které stanoví oprávnění ku zajetí lodí a zboží (nákladu).

II. Co do subjektivního práva lapačského naskytuje se předkem otázka, kdo smí zajmouti lodí a náklad válčícího státu; od pra-dávna známo jest odnětí toto pod jménem »kaprování« a ten, kdo je vykonává, zove se korsar, lapač. Dříve byly všeobecně vypravovány při válkách námořských lodí lapačské t. j. takové, které byly na základě pa-tentu (lapačského listu) vydaného válčícím státem, na moře za tím účelem, aby zabraly nepříteli lodí a zboží a poškozovaly námořský obchod ne-přátel. Pařížskou deklarací námořskou spojila se většina námořských států evropských (dne 16. dubna 1856) v jednotu a zřekla se co nejslavněji lapačství t. j. zřekla se používání kupeckých lodí za lapačské lodí v dobách válečných. Ježto ku pařížské deklaraci přistoupila, jak právě řečeno, většina států, vyskytuje se dnes mezi státy těmito ještě lapačství výjimečně toliko v případě retorse nebo byla-li blokáda porušena (viz čl. Blokáda). Než i státy nepřistoupivši ku pařížské deklaraci (jako Spojené státy severo-americké, Španělsko, Mexiko, Venezuela, Nová Granada, Bolivia a Uruguay) šetří zpravidla při provádění lapačství všeobecně uznaných mezinárodních pravidel, která jsou asi toto:

K lapačství vyhledává se:

1. aby byla loď vlastnictvím příslušníků válčícího státu;
2. aby loď ta opatřena byla příslušným patentem (lapačským listem), neboť teprve tento opravňuje ji k nepřátelské akci. Způsob, jakým se vede válka lapačstvím, není bojem mezi soukromými osobami; neboť lapači jednájí se své strany jménem, pod autoritou a zodpovědností státu, kterému přináležejí. Jakkoli se zapírá, že není mezi lapačstvím a námořským lu-pičstvím (pirátstvím) nic společného, tož jest nepochybno, že při lapačství vyniká moment zločinnosti a že vedlo lapačství ku četným zlořádům; proto i ty státy, které ještě dnes dopouštějí lapačství, ve svém vlastním zájmu hledí všemožně přehmatům lapačů přítrž učiniti vydávající lapačské patenty jen za tuhých a četných podmínek, snažíce se výkon lapačství v nejednom směru obmeziti a nedovolené lapačství přísně trestající.

III. Předmět práva lapačského.

V této příčině jedná se o dva podstatně rozdílné předměty, totiž o loď a o náklad. I lze si mysliti podle toho 4 případy:

1. Je-li loď i náklad nepřátelským vlastnictvím, lze i loď i náklad (zboží) skonfiskovati (zajmouti), třeba by případně jeden nebo oba válčící

státy povolily určitou lhůtu, ve které námořský obchod nepřítel nemá býti stěžován.

2. Je-li loď a náklad vlastnictvím států neutrálních, jest též obojí věc — loď i zboží — svobodna, není-li zboží kontrebandou válečnou.

3. Je-li loď vlastnictvím nepřátel, náklad však patří ve vlastnictví neutrálních států, platí všeobecně zásada, že neutrální zboží na lodích nepřátelské vlajky svobodno jest, při čemž se rovněž předpokládá, že není ve zboží tom předmětů kontrebandy válečné. V dřívějších dobách řídily se mnohé státy zásadou: »Nepřátelská loď — nepřátelské zboží« a považovaly důsledně pak za předmět lapačství veškeren náklad, který nalezen byl na nepřátelské lodi kupecké. Není ovšem nesprávně souditi, že nepřátelská loď pravděpodobně skrývá i nepřátelský náklad; leč došlo se ku přesvědčení, že tomu tak není vždy, pročež nelze z takovéto liché domněnky vyvozovati příčinu k zajetí každé nepřátelské lodi. Naopak kloní se státy které lapačství ještě trpí, k mírnějšímu názoru, že dlužno šetřiti nákladu neutrálních států i na nepřátelských lodích — zásada to, která byla výslovně přijata na pařížské deklaraci.

4. Je-li loď vlastnictvím státu neutrálního, náklad však vlastnictvím nepřítelů, platí zásada: »Vlajka ukrývá náklad« t. j. zboží nepřátelské na neutrální lodi jest svobodné (volné).

IV. Soudy lapačské.

Soudy lapačské jsou povolány pořádati dle pravidel práva mezinárodního provádění práva lapačského ve válce námořní. Lapačská pravomoc vztahuje se:

1. na odsuzování soukromých lodí nepřátelských i nákladu jejich, které byly za trvalé války zajaty nebo zničeny válečnými loděmi nebo soukromými loděmi opatřenými patentem těch států, které nepřidaly se ku pařížské deklaraci z r. 1856, nebo konečně pozemní mocí v přístavech;

2. na souzení neutrálních lodí soukromých, které porušily neutralitu nebo jsou z takového jednání podezřelými, ať již z toho důvodu, že dopravovaly předměty kontrebandy, nebo se jen vzpíraly proti zákonnému prohledání lodí nebo porušily blokádu, nebo vůbec chovaly se tak, že mizí povaha neutrality. Soudy lapačské organisuje válčící mocnár na dobu války.

Řízení lapačského soudu spravuje se předkem zákony a nařízeními jednotlivého státu, při tom však sluší dbáti pravidel práva mezinárodního. Řízení samo jest zcela summární. Lapač jest předkem povinen dopravit loď i zboží do nejbližšího přístavu svého státu, aby příslušný soud lapačský rozhodl o právoplatnosti zajetí. Před soudem lapačským má lapač dovésti oprávněnost zajetí; soudu lapačskému přináleží vyšetřiti celou věc a prozkoumati počínání zájemcovo, a zjistiti národnost lodi a nákladu. Vznese-li vlastník nebo některý účastník do lhůty ku reklamaci vyměřené odpor proti zákonnosti zajetí, počíná před soudem lapačským řízení reklamantní, při němž připadá úloha žalobce brzy vlastníku zajaté lodi, brzy lapači. Rozsudkem soudu lapačského rozhodne se o zajatém zboží z části nebo zúplna t. j. prohlásí se buďto za příhodný předmět zajetí nebo prohlásí se za svobodné, kdež pak se zase buďto vydá reklamujícímu vlastníku nebo lapači, pokud se týká, určí se na prodej. Náklady řízení postihnou lapače, zajal-li loď očividně bezprávným způsobem, a kromě toho musí nahraditi ještě poškozenému vzešlou škodu. Loď nebo zboží odsouzené

soudem lapačským spadá ve vlastnictví toho státu, jehož příslušníkem jest lapač, neboť toliko státu jako takovému přísluší právo válečné, jedině jeho jménem, pod jeho autoritou a na jeho zodpovídání smí se přikročiti ku lapání; stát smí se však svého práva zcela nebo částečně vzdáti ve prospěch lapače. Každá z obou stran jest oprávněna odvolati se z rozsudku soudu lapačského do určité odvolací lhůty k vyšší stolici k tomu zřízené. Než odvolání nemá zpravidla účinku odkladacího.

V. Právo rakouské.

1. K deklaraci mocností zastoupených na pařížském kongresu dne 16. dubna 1856 přistoupilo i Rakousko a ustanovení deklarace této uveřejněna byla v říšském zákoníku z r. 1856 č. 59.

2. Výnosem min. ze dne 11. května 1859 č. 76 ř. z. uloženo u příležitosti války vypuknuvší mezi Francií a Sardiní veškerým vojenským i civilním úřadům, aby přísně dbaly ustanovení pařížské deklarace a zapověděno bezpodmínečně lapačství netoliko rakouským lodím obchodním, nýbrž i všechněm rakouským poddaným jakékoli účastenství při vedení, osazení (mužstvem) nebo vyzbrojení korábů lapačských pod jakoukoli vlajkou. Na přestoupení této záповědi vydána jsou trestní ustanovení vytčená v zákonu trestním pro loupež.

3. Ministerským nařízením ze dne 3. března 1864 č. 23 ř. z. zapověděno bylo u příležitosti války šlesvicko-holštýnské lapačství, kdežto rakouské lodi válečné povinny byly zničiti lodi náležející nepřátelskému státu nebo jeho poddaným, dále lodi, jichž neutralita nebyla náležitě legitimována, nebo kteréž dle ustanovení tohoto nařízení zdají se být podezřelými. Zničeny býti nesměly lodi neutrálních mocností nebo jich poddaných, ať náleží náklad komukoli, pokud nebylo na nich předmětů kontrebandy válečné nebo jinakých důvodů ku zničení.

4. Císařským nařízením ze dne 21. března 1864 č. 31 ř. z. uspořádáno bylo zřízení soudů lapačských a řízení při nich. Tento řád lapačský vytýká tato hlavní ustanovení: K posuzování nepřátelských a podezřelých lodí zničených rakouskými loděmi válečnými ve smyslu min. nař. ze dne 3. března 1864 č. 28 ř. z. zřízen byl zvláštní lapačský soud I. stolice v Terstu, lapačský soud II. stolice ve Vídni a k instrukci procesu prozatím vyšetřovací komise lapačská v Pulji. Zajaté nepřátelské lodě a podezřelé lodě jest zpravidla dopravit do válečného přístavu puljského. Vyšetřující soudce má tedy neprodleně protokolárně vyslechnouti lapače o všech důležitých okolnostech zadržení a zajetí lodi, sepsati species facti a přijmouti zapečetěný náklad s lodními papíry.

Podobně vyslechnouti dlužno velitele lodi zničené, dále, pokud jest toho žádoucí, mužstvo spolupůsobivší při provádění zajetí, v každém případě však veškeré mužstvo zničené lodi a dle okolností i cestující. Lapačská komise vyšetřovací má co nejdříve převzít došlou loď a dle potřeby ve srozumění s místním vojenským úřadem učiniti všechna opatření nezbytná ku zajištění lodi a nákladu, jakož i ku zaopatření a ostřežení mužstva. Vyšetřující soudce má dáti přísedními znalci sepsati inventář o lodi a nákladu; jemu přináleží zjednat si žádoucího světla o celém stavu věci na základě důkazů stran a při svém úředním jednání má stejně dbáti zájmů lapačových jako zájmů polapené lodi. Práva lapačova přivede ku platnosti ve veřejném zájmu zástupce válečného námořnictva vyslaný velitelstvím námořním, kterýž má vytknouti přesné žádání ve příčině lapení

a útrat. Bylo-li vyhledávání skončeno, má vyšetřující soudce dovoliti všem účastníkům nahlédnutí do spisů, vyzvati každého z nich ku prohlášení, zda může ještě něco uvést na uhájení svých práv. Na to připustí se zastupce válečného námořnictva ku doslovu a odpůrce ku odpovědi do určité krátké lhůty, načež skončí se celé jednání.

Vyšetřující komisi lapačské vyhrazena jsou ku rozhodnutí tato úřední jednání :

- a) zřízení kurátorů pro účastníky na lodi a zboží;
- b) nařízení všech opatření odnášejících se k lodi a nákladu;
- c) vyloučení zboží, které nemůže nikdy býti předmětem lapání;
- d) propuštění na svobodu nepodezřelých lodí a zadržení podezřelého nákladu;

e) jakékoli opatření ve příčině mužstva, dále schválení, jímž se dovoluje propustiti nesúčastněné cestující;

f) poskytnouti žádoucí pomoc, jakmile osoby súčasně ohlásí odpor proti úřednímu jednání soudce vyšetřujícího nebo podají-li stížnost do protahování nebo přerýchlení vyšetřování. Nedovoluje se nijaký právní prostředek proti úředním jednáním lapačské komise vyšetřovací k soudu lapačskému I. instance, pokud vyšetřování se ještě vede. Jakékoli stížnosti tohoto způsobu sluší zanést do protokolu a rozhodne o nich lapačský soud I. instance současně vynášeje rozsudek o uzavřených aktech vyšetřovacích. Soud lapačský může naříditi doplnění spisů ho došlých, jmenovitě připustiti účastníky k dalším důkazům a za tím účelem spisy zaslati zpět lapačské vyšetřující komisi. Přikročí-li lapačský soud ku vynesení rozsudku, má v něm naléztí netoliko o tom, zda dotyčná loď a zdaž a pokud náklad považovati jest za vhodný předmět lapání čili nic, nýbrž zejména též rozhodnouti ještě o tom, zda připouštějí se či zamítají ohlášené nároky účastníků, o dálejších nezbytných opatřeních o lodi, nákladu, dopravném, o zřízení nebo žádané kauci, o závazku k náhradě útrat, konečně též o definitivním naložení mužstvem, pokud tu místa nemá rozsudek soudu trestního. Při vyřknutí rozsudku sluší řídit se uznanými zásadami práva mezinárodního a zejména mezinárodního práva námořského, která jsou podkladem ustanovením min. nařízení ze dne 3. března 1864 č. 28 ř. z.

Nepodá-li do 30 dnů po vyhlášení nálezu ve »Wiener Zeitung«, které má účinek soudního doručení, žádný účastník u praesidia lapačského soudu v Terstu písemného odvolání, s nímž spojití jest vedení práva, nabývá rozsudek moci práva. Byla-li dotyčná loď a zboží prohlášeno za vhodné předměty lapání, má lapačská vyšetřující komise přikročiti ku veřejné dražbě buďto v přístavu puljském nebo v některém jiném rakouském přístavu.

5. Cirk. nařízením ze dne 21. října 1864 upraveno bylo u příležitosti války dánské rozdělení peněz lapačských.

6. Konvencí ze dne 6. června 1864 dohodlo se Rakousko s Pruskem o kompetenci pro rozhodování o dánských korábech zajatých společně válečným námořnictvem obou smluvních států a o způsobu rozdělení čistého výtěžku z takovýchto polapených lodí.

7. Císařským nařízením ze dne 13. května 1866 č. 60 ř. z. bylo nařízeno, že obchodní lodí a jich náklad nesmí býti rakouskými válečnými koráby na moři poškozovány z toho důvodu, že náležejí zemi, s kterou vede Rakousko válku, ani nesmí jich rakouské soudy lapačské prohlásiti

za vhodné předměty lapení, šetří-li nepřátelská moc vzájemnosti vůči rakouským lodím obchodním.

8. Císařský nařízením ze dne 9. června 1866 č. 90 ř. z. vydána byla u příležitosti války prusko-italské podobná ustanovení o zadržování, poškozování a soudním nakládání nepřátelských a podezřelých lodí, když byla vypukla válka na moři, jako cit. již nařízením ze dne 3. března 1864.

9. Konečně stanoví trestní zákon vojenský, že se dopouští námořního lupičství ten, kdo proti jedné osobě nebo proti několika osobám užije násilí v tom úmyslu, aby se zmocnil bezprávně nějaké lodi nebo korábu, nebo osoby nějaké nebo věci, které se tam nalézají (§ 490 tr. z. voj.; viz též čl.: Kořist a Blokáda).

Právo lesní.

I. Povaha a význam.

Ačkoliv lesnictví tvoří odvětví prvotní výroby a s polním hospodářstvím úzce souvisí, liší se přece podstatně od tohoto tím, že má značný vliv na půdu a podnebí, blahobyt a průmyslnost; kdežto rolník často během jednoho roku na celé ploše své půdy sklízeti může, uplyne dlouhá řada let, než hospodářství jak na vysoký tak i na nízký les užitek nějaký skytá. Při hospodářství lesním, má-li mnoho vynáseti, jest mimo kapitál v zemi uložený též značná zásoba dříví nutná, tak že každoročně jen poměrně malá část zužitkována býti může. Mimo to jest les menší rozlohy mnohým nebezpečím (vývrat, úpal sluneční) vydán, kterých polní hospodářství nezná. Z toho následuje pro každého majitele lesa nutnost stále o to pečovati, aby požadavkům lesa v daleké budoucnosti vyhověno bylo. On může sice zpeněžením okamžitě větší výtěžek z lesa docíliti, ohrožuje tím však další výtěžek několika desetiletí. Hospodářství lesní smí v míře mnohem menší předmět spekulace tvořiti než hospodářství polní a jiné živnosti; ono musí v podstatě ráz konservativní zachovávat i a vzhledem k tomu, že při něm z důležitých příčin i veřejné zájmy súčasněny jsou, jest nutno o to dbáti, aby pěstování a zužitkování lesů dle půdy, polohy, podnebí, dle účelných method a na základě všech praktických zkušeností se děly. Lesní hospodářství musí všechny škodlivé vlivy, zdaru lesa se přičící, vyzkoumati, všech ochranných prostředků zákonnou cestou užití a zjistiti, které druhy dřev vzhledem ku místním poměrům potřebám a účelům majitele lesa nejlépe odpovídají. Státu připadá však v první řadě nejen právo ale i povinnost na hospodaření v lesích dohlížeti a cestou zákonodárnou o to pečovati, aby majitel lesa, který dle zásad národohospodářských nikoliv jako majitel kapitálu v lese uloženého, ale pouze jako poživatel příjmů se jeví, zájmy svých nástupců v majetku neohrožoval. Stát má tudíž právo do soukromého hospodářství lesního zasáhnouti a tam meze klásti, kde příčiny veřejného zájmu toho nutně vyžadují. Soubor všech prostředků, jimiž stát působí na udržování, ochranu a zdárný vývin lesního hospodářství, tvoří právo lesní.

II. Rozdělení.

Lesní právo sleduje pozitivní směr v zájmu všeobecného dobra: udržeti a zabezpečiti vliv, kterým lesy na zemědělství vůbec působí; tato část lesního práva zabývá se právem majetkovým a požitkovým majitelů lesa a zahrnuje všechna pravidla ve příčině ochrany lesa, prodeje, mýtní neb každé přeměny, ohledně užívání dřeva a jiných plodin lesních, dále předpisy ohledně honitby v lese a péči o kulturu lesní vůbec.